

Leerlijn Bedrijfseconomie (2de graad) - Bedrijfsorganisatie (3de graad)

1 Situering

Deze tekst brengt de samenhang tussen leerplandoelen van het leerplan II-Bed-da en het leerplan Bedrijfsorganisatie III-Bed-da in beeld.

Op heel wat leerplandoelen van de 2de graad wordt verder gebouwd in de 3de graad. Ook de **realisatie van keuzedoelen in de tweede graad** verdient de nodige aandacht van de leraar Bedrijfsorganisatie in de derde graad. De leerlijn tussen **LPD K1 van de tweede graad** (II-Bed-da) en **LPD K1 en K2 van de derde graad** (III-Bed-da) toont de evolutie van onderzoek naar het belang van internationale handel voor Belgische ondernemingen naar het begrijpen van de mondiale kaders en de financiële risico's die ermee gepaard gaan. Waar de tweede graad focust naar "wat" we verhandelen, kijkt de derde graad naar "hoe" dit geregeld is via regionale en mondiale samenwerkingsverbanden.

Dit document ondersteunt leraren economie over de graden heen om leerinhouden (en aanpak) op elkaar af te stemmen. We vertrekken daarbij vanuit het leerplan Bedrijfseconomie (II-Bed-da) en maken telkens de brug naar de leerplandoelen Bedrijfsorganisatie van de 3de graad (III-Bed-da).

2 Overzicht op basis van leerplanrubrieken

2.1 Generieke competenties

Leerplan Bedrijfseconomie 2 ^{de} graad Bedrijf en organisatie	Leerplan 3 ^{de} graad Bedrijfsorganisatie
LPD 1 De leerlingen handelen • In teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures) • Kwaliteitsbewust • Economisch en duurzaam • Veilig, ergonomisch en hygiënisch	LPD 1 De leerlingen handelen • In teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures) • Kwaliteitsbewust • Economisch en duurzaam • Veilig, ergonomisch en hygiënisch

In beide graden staat **kwaliteitsbewust, duurzaam, veilig en teamgericht handelen** centraal. Deze vaardigheden worden eerst in de veilige schoolcontext aangeleerd vooraleer ze in een professionele omgeving worden toegepast. Leraren gebruiken bijvoorbeeld de schoolcultuur en het schoolreglement om leerlingen te tonen hoe zij waarden kunnen vertalen naar hun eigen gedrag en houding.

Kwaliteitsbewust handelen uit zich in zorgvuldig werken, het hebben van aandacht voor details, het controleren van het eigen werk op fouten, het voortdurend reflecteren en zich bijsturen met het oog op het bereiken van de verwachte kwaliteit. Dat kan op het niveau van het product of het proces. In de 2de graad kan je dit linken aan producten zoals een vacature of factuur opgesteld met behulp van een rekenblad en procesevaluatie bij een ondernemend project of event. In de 3de

graad kan product- en procesevaluatie onder meer gebeuren via de realisatie van de onderzoekscompetentie (LPD 45).

Waar de focus in de 2de graad ligt op projecten of een event op school om deze vaardigheden in te oefenen, verschuift dit in de 3de graad naar integraal **werkplekleren**. Leerlingen passen deze competenties bijvoorbeeld toe tijdens observatie-activiteiten of leerlingenstages.

2.2 Economie

LPD 4+ De leerlingen verklaren hoe ondernemingen door inzet van productiefactoren toegevoegde waarde en welvaart creëren.

LPD 3 De leerlingen lichten de samenstelling van het bruto binnenlands product vanuit productiebenadering toe.

*Reëel en nominaal bbp

Het concept 'toegevoegde waarde' uit de 2de graad (LPD 4+) vormt de basis voor het begrijpen van de samenstelling van het BBP in de 3de graad (LPD 3). De 3de graad voegt hier de analyse van de economische kringloop en het onderscheid tussen nominaal en reëel BBP aan toe.

LPD 3 De leerlingen bepalen grafisch de individuele en collectieve vraagcurve.

LPD 5 De leerlingen bepalen grafisch de individuele en collectieve aanbodcurve

LPD 6 De leerlingen analyseren de prijsvorming bij volkomen concurrentie.

*Prijselasticiteit

In de 2de graad wordt via de analyse van het **consumenten- en producentengedrag** de basis gelegd voor marktwerking. De individuele en collectieve vraag- en aanbodcurve worden afgeleid wat inzicht verschaft in het verloop van beide curven.

In de 3de graad bestuderen de leerlingen **het marktmechanisme bij volkomen concurrentie**. Leerlingen analyseren het effect van overheidsbeslissingen, technologische evoluties of inkomenswijzigingen op het marktevenwicht. Nieuw hierbij is het berekenen en interpreteren van de prijselasticiteit. De allocatieve rol van de overheid omwille van marktfalen komt aan bod, maar hoeft niet noodzakelijk grafisch te worden onderbouwd. Daarnaast komen kenmerken van onvolkomen concurrentiële marktvormen ter sprake (monopolie, oligopolie en monopolistische concurrentie), een studie van de prijsvorming bij onvolkomen concurrentie komt niet aan bod.

2.3 De organisatie van ondernemingsactiviteiten

LPD 6 + De leerlingen verklaren de samenhang tussen kernactiviteiten, ondersteunende activiteiten en managementactiviteiten in een onderneming op basis van bedrijfsprocessen.

LPD 8 De leerlingen analyseren de documentenstroom tussen de afdelingen aankoop, verkoop, magazijn en facturatie.

LPD 14 De leerlingen volgen de goederen- en informatiestroom op binnen een ERP omgeving.

In de 2de graad verwerven leerlingen inzicht in **bedrijfsprocessen**, zo komen het aan- en verkoopproces via de realisatie van LPD 8 (analyse van de documentenstroom) aan bod. In LPD 6+ wordt daarvoor de basis gelegd vanuit het concept 'bedrijfsproces'. Leerlingen maken kennis met bestuurlijke, primaire en secundaire processen in een organisatie, welke activiteiten (management - kern - ondersteunend) hieronder vallen en hun onderlinge samenhang. Ook de realisatie van andere leerplandoelen brengt deze samenhang tot leven: een correcte boekhoudkundige registratie van commerciële verrichtingen is belangrijk voor het management om zicht te krijgen op kernactiviteiten zoals de verkoop van haar producten.

In de 3de graad (LPD 14) wordt deze samenhang nog concreter door het gebruik van ERP-software. Waar leerlingen in de 2de graad de documentenstroom nog handmatig of via didactische software analyseren, beheren ze in de 3de graad de volledige goederen- en informatiestroom (orders, pakbonnen, facturen) in een ERP-omgeving.

2.4 Boekhoudkundig en financieel beheer

LPD 9 De leerlingen vergelijken courante ondernemingsvormen op basis van aansprakelijkheid, administratie en fiscaliteit.

LPD 15 De leerlingen vergelijken fiscale regels voor een eenmanszaak en vennootschap op basis van grondslag, de progressiviteit van de belasting en voorafbetalingen.

Leerlingen krijgen zicht op aspecten waarin **courante ondernemingsvormen verschillen van elkaar**. Vanuit het onderscheid tussen natuurlijke en rechtspersonen wordt er verder gekeken naar verschillen qua aansprakelijkheid, administratie en fiscaliteit bij courante ondernemingsvormen.

In de 3de graad wordt dieper ingegaan op **verschillen qua fiscale behandeling tussen pakweg éénmanszaak en Besloten Vennootschap** via LPD 15. Dat gegeven kan je ook linken aan de realisatie van andere leerplandoelen van de 3de graad: "De leerlingen sluiten het boekjaar af en stellen de jaarrekening op" waarbij de raming van winstbelasting en resultaatbepaling mogelijkheden biedt om aspecten van vennootschapsbelasting te belichten.

LPD 11 De leerlingen leggen de werking van het btw-systeem uit en situeren roosters m.b.t. aan- en verkoopverrichtingen in de btw-aangifte.

LPD 20 De leerlingen lichten aspecten van de btw-reglementering toe.

- Doel en modaliteiten van de periodieke btw-aangifte
- Het btw-rekeninguittreksel
- Jaarlijkse lijst van btw-belastingplichtige afnemers
- Btw-opgave

LPD 29 De leerlingen genereren en verwerken de btw-aangifte en aangifte intracommunautaire handel.

LPD 11 beoogt inzicht in de basiswerking van het btw-systeem, in de 3de graad staan complexere aspecten van btw-reglementering (LPD 20) in een gedigitaliseerde context (LPD 29) centraal.

- Van systeem naar reglementering
 - 2de graad: De focus ligt op de **basiswerking van de btw** als een verbruiksbelasting op toegevoegde waarde. Leerlingen leren het systeem begrijpen door transacties (eenvoudige aan- en verkoopfacturen) te situeren in de meest courante **btw-roosters** zoals 1, 3, 49, 82, 85, afhankelijk van wat aan bod komt bij de realisatie van LPD 15.
 - 3de graad: De leerstof m.b.t. de **btw-reglementering wordt uitgebreid**:
 - het doel en de modaliteiten van de **periodieke aangifte**;
 - het btw-rekeninguittreksel en de **jaarlijkse klantenlijst** (btw-listing);
 - specifieke regels voor internationale handel (**intracommunautaire** transacties, import en export).
- Van manueel naar softwarematig
 - 2de graad: De nadruk ligt op het begrijpen van het btw-systeem en elementaire aspecten van de btw-aangifte.
 - 3de graad: De koppeling met de praktijk wordt sterker door de inzet van professionele boekhoudsoftware. Het gaat om het **elektronisch genereren en verwerken** van de volledige aangifte inclusief de opgave van intracommunautaire handelingen.
- Van 'lokaal' naar internationaal
 - Terwijl de 2de graad zich beperkt tot courante binnenlandse verrichtingen, wordt in de 3de graad de link gelegd met de **internationale handel**

LPD 12 De leerlingen maken geautomatiseerde verkoopfacturen en uitgaande creditnota's.

LPD 22 De leerlingen genereren verkoopfacturen en uitgaande creditnota's.

In de 2de graad gebruiken leerlingen een rekenblad om verkoopdocumenten op te stellen. In de 3de graad (LPD 22) genereren ze documenten direct in **boekhoudsoftware**.

LPD 14 De leerlingen voeren de administratieve voorbereiding van de boekhoudkundige registratie uit.

LPD 21 De leerlingen bereiden de boekhoudkundige registratie en btw-aangifte voor:

- verantwoordingsstukken analyseren en controleren op hun onderlinge overeenstemming
- coderen volgens het Minimum Algemeen Rekeningenstelsel
- bedragen situeren in de roosters van de btw-aangifte

In de tweede graad verwerven leerlingen inzicht in de betekenis en structuur van de balans en

resultatenrekening en leren de **techniek van het dubbel boekhouden** toepassen. Ze registreren **commerciële verrichtingen** op basis van aankoop- en verkoopfacturen met btw (LPD 15) en creditnota's (optie) alsook de betaling en inning van aankoopfacturen en verkoopfacturen (LPD 16) en creditnota's (optie). Dat vooronderstelt het gebruik van het Minimum Algemeen Rekeningstelsel en inzicht in de werking van het btw-systeem (LPD 11). Door het opzoeken van rekeningen in het MAR verwerven de leerlingen een grondig inzicht in de indeling van klassen, groepen en rekeningen.

LPD 15 De leerlingen registreren aankoop- en verkoopverrichtingen.

LPD 16 De leerlingen registreren financiële verrichtingen.

LPD 23 De leerlingen registreren binnen- en buitenlandse commerciële verrichtingen.

LPD 27 De leerlingen registreren financiële verrichtingen.

In de derde graad is het belangrijk om zicht te krijgen op de aanpak van leerplandoelen boekhouden in de tweede graad. De boekhoudkundige registratie van **commerciële verrichtingen** (en betaling of inning ervan) wordt uitgebreid in de 3de graad (LPD 23) naar **buitenlandse** verrichtingen. Daarnaast registreren leerlingen investeringen en personeelskosten- en schulden. Ook de financiële verrichtingen worden uitgebreid: betalingen (of inningen) voortvloeiend uit alle verrichtingen van de rubriek Registratie van ondernemingsactiviteiten.

LPD 17 De leerlingen sluiten het boekjaar af met inbegrip van inventarisverrichtingen, raming winstbelasting, resultaatbepaling en boekhoudkundige verwerking en opmaak jaarrekening.

LPD 30 De leerlingen sluiten het boekjaar af en stellen de jaarrekening op.

Leerlingen leren in de tweede graad de basis van de **jaarafsluiting** met afschrijvingen en voorraadwijzigingen. In de 3de graad kan dit worden uitgebreid met **overlopende rekeningen**. Bij de resultaatverwerking is er aandacht voor het aanleggen van **wettelijke reserves**.

LPD 18 De leerlingen beheren klanten- en leveranciersbestanden met behulp van software.

LPD 24 De leerlingen beheren klanten- en leveranciersdossiers met inbegrip van de boekhoudkundige verwerking van dubieuze debiteuren.

*Inningsprocedures van vorderingen

Wat betreft **debiteurenbeheer** ligt in de 2de graad de focus op het loutere beheer van klanten- en leveranciersbestanden, in de 3de graad wordt dit uitgebreid naar specifieke procedures en boekhoudkundige verwerking van dubieuze debiteuren.

2.5 Personeelsbeheer

LPD 20 De leerlingen stellen een vacature op aan de hand van een eenvoudig aangereikt functieprofiel.

LPD 21 De leerlingen stellen een curriculum vitae en motivatieboodschap met betrekking tot een vacature voor studentenwerk op.

LPD 34 De leerlingen maken een wervende vacature op basis van een aangereikt functieprofiel.

LPD 35 De leerlingen voeren een preselectie uit op basis van curricula vitae en motivatieboodschappen.

Leerlingen in de 2de graad zetten vaak hun eerste stappen op de arbeidsmarkt en ondertekenen een arbeidsovereenkomst. Inzicht in de **wettelijke verplichtingen, formaliteiten en taken bij het aanwerven van personeel** laat leerlingen toe zich een beeld te vormen van de HR-kernactiviteiten rond instroom. De 3de graad **verdiept de volledige employee lifecycle**: instroom, doorstroom (opleiding, evaluatie) en uitstroom (ontslag).

In de 2de graad ligt de focus op het *opstellen* van vacatures op basis van een eenvoudig aangereikt functieprofiel (LPD 20). In de 3de graad wordt dit uitgediept en gekoppeld aan **employer branding** en digitale wervingsprocessen via de bedrijfswebsite (LPD 34).

LPD 24 De leerlingen voeren een loonberekening uit voor een student, arbeider en bediende met inbegrip van RSZ bijdragen en bedrijfsvoorheffing.

LPD 43 De leerlingen controleren en voeren berekeningen van nettolonen, uitkeringen en premies uit.

De loonberekening voor arbeiders en bedienden wordt in de 3de graad uitgebreid met de berekening van **uitkeringen** (werkloosheid, ziekte) en het gebruik van professionele **online simulatietools** van sociale secretariaten.

Nieuw in de 3de graad is de **focus op sociaal overleg**, de rol van vakbonden en werkgeversorganisaties en de werking van overlegorganen. Waar de 2de graad zich focust op het begrijpen en/of maken van de losse onderdelen (CV, contract, loonfiche), verschuift de focus in de 3de graad naar **het systematisch beheren en registreren van deze gegevens in een professionele digitale omgeving zoals ERP** (LPD 44 De leerlingen registreren personeelsgegevens en volgen individuele personeelsdossiers en het personeelsbestand op).

2.6 Commercieel beheer

LPD 27+ De leerlingen illustreren het belang van marketing aan de hand van een klantgeoriënteerde marketingmix.

LPD 12 De leerlingen illustreren hoe een onderneming haar marketingmix samenstelt op basis van haar marketingstrategie.

De **klantgeoriënteerde marketingmix (4 C's)** uit de 2de graad wordt in de 3de graad een **instrument voor de marketingstrategie**. Bij het ontwikkelen van een marketingstrategie dient een onderneming een keuze te maken: kiest ze voor een klantgerichte strategie of eerder marktgerichte strategie of combineert ze elementen uit beide denkpistes? In de 3de graad illustreren leerlingen hoe een onderneming haar marketingmix samenstelt op basis van haar marketingstrategie. Leerlingen

verwerven daarvoor eerst [inzicht in een aantal marketingprincipes- en concepten](#). De focus verschuift naar online tactieken zoals SEO, SEA en contentmarketing, waarbij instrumenten zoals de persona en de customer journey worden ingezet om de klantinteractie te verfijnen.